

रवि शाक्य, इखाउँ, यल

‘सिद्धिदास’ थःगु मिखाय्

व

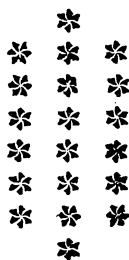
शिवविलास (बाखं)

नेपालभाषा परिषद्

‘सिद्धिदास’ थःगु मिखाय्

व

शिवविज्ञास (बाखं)

नेपालभाषा परिषद्

नेपालभाषा परिषद्

पिकाकः—

नेपालभाषा परिषद्

न्यततुंछे, ये ।

निकःगु (ने. भा. परिषदं ह्लापां)

प्रकाशन प्रति : न्यासः

मू : ३।५०

[ह्लापां नेपालभाषा साहित्यगोष्ठी कलकत्तापाखें ने. सं. १०८७
कछलां पिदंगु]

थाकू

समाः प्रिन्टिङ्ग प्रेस,

इखापुखू, छेत्रपाटी ।

निकोखुमी पिकाःपाखें

थी स्वयाः शिबुदँ न्ह्यः पिहाँ वःगु थ्व सफू नेपालभाषाया
ब्रमिपिसं स्वयेमखंगु छं दँ दत । सिद्धिदास महाजुया गद्यया
दगु थ्व सफू मदरेता चनेगु सुब दुगु खँ मखु, उकिं नेपालभाषा
परिषदं थःगु प्रकाशनकथं थुकियात पिकायेगु बिचाः यात । थ्व
बिचाःयात कार्यान्वयन यायेत नेपालभाषा साहित्य गोष्ठी,
कारुतां नं स्वोक्तिति बिउगुलो उकिया दुजःपिन्त सुभाय्
देछाय् ।

थुगाय् छाना वं लुकिंतेइजू । "सिद्धिदासं थःगु आत्मकथा
चत्रयातःगु दु खनि !" थ्व खँ सिद्धवं व खनेवं सिद्धिदासयात
दक्कसिबे वांलाक म्हय्मूम्ह वय्कःया छम्ह शिष्य सिद्धिचरण
श्रेष्ठयात व छु यानाः, गुगु यानाः काये थें जुल । आखिर भाजु
भुवनेश्वर अपात्यया ग्वाहालि व वय्कलं कया हे हैदिल ।
वय्कःया जीवनय् व हयाः सिद्धिदासया मेम्ह छम्ह पारखी 'हृदय'
यात ब्रूवलेया जूगु घटना गुबलेसं त्वःममनीगु घटना खः ।

थ्व सफूया प्रूफ् स्वये-ज्या भाजु केशहर्ष तुलाधरं मन बिचाः
यानादोगुलो वय्कःयात नं सुभाय् दु ।

नेपालभाषा परिषद्

ने. सं. ११०३ अगला

न्ह्यापां खुसिया पिकाःपाखें

स्वर्गीय कवि सिद्धिदासयागु नां स्यूगु व खनेदुगु सफू मध्ये थ्व हे निगू जक गद्य खनेदु । उर्किं थ्व निगू कृति हे झीसं सिद्धिदासयात व वय्कःया गद्यशैली ह्यसीकेत गाः तायाः थ्व निगुलि कृति छथासं तयाः “सिद्धिदास थःगु मिखाय् व शिवविलास बाखें” नामं थ्व सफू पिब्वय्गु थःपिनि कर्तव्य भाःपा । थ्व नं विश्वास याना कालेज व युनि॰सिटीया विद्यार्थी पासापिनि नेपाल भाषा साहित्यया गद्यविकास पाखे विशेष अध्ययन याय्त थुकिं नं गद्यगुरु निष्ठानन्दया ललितविस्तर-यात ग्राहलि बी ।

थज्याःगु सिद्धिदास महाजुया छगू जक गद्य सफू वय्कःया हे सच्छिदै बुदिया दुने पिकाय् खंगु थ्व सफूया सम्पूर्ण खर्च भार कुबुया दीह्मा दाता श्री साहु मणिहर्ष ज्योतिया चक्कंगु ह्लाःया प्रसाद खः ।

थथे हे दातापिसं घ्वाघ्वां यंकल व सफू दुदुपिसं ब्युब्युं यंकल धाःसा सिद्धिदासजुया मेमेगु सफू नं पिकयां च्वने ।

ने. सं. १०८७ कछलागाः ७

लुखा

ध्व तफूया विषये छुं धाय् न्ह्यः सिद्धिदास व सिद्धिदासया समये
छको नि लिहाँ वनाः बिचाः याना स्वय् माः । व अन्धकार युग धाय्
त्वःगु प्रधानमन्त्री पदया निरिति कलःगाले खिचा त्वाइथें दाजुकिजाया
जिवंज्यू मज्जीक त्वानाः नं छह्यस्या मनु, छह्यस्याथाय् भचा दुध्याः थें
च्वंह्य मनु ज्वीव हे मेह्यस्यां धुंकइगु जमानाय् सिद्धिदासं जंगबहादुरया
खलःतय्थाय् नोकरी याय् लाकल । ४२ सालया पर्वे अमित पतिना
छ्वःबले सिद्धिदासया जावा ४। = प्यतका व ख्वानाचा ध्यत्राया जागीर
नं चम्बुत सा व गुलि ग्यानापुगु जमाना ज्वी ? हानं वयां लिपा वीर-
शम्शेरया पाले छको राष्ट्रीय भावना वः थें यानाः घरबुना (खदर) या
प्रचलन जुया वःबले वय्कलं कपाय् पयनाः का निलेगु कल दयकाः ज्या सनं
छुं प्रकारया प्रोत्साहन मदयाः व ज्यां नं छुं ख्येँ मछ्वःगुलिं बखतबखते
मालताल न्याय्त कलकत्ता वनाच्वंसां सफूसिफू न्याय्गु, सफू जिल्द
तइथाय् स्वय्गु इत्यादि ज्या पाखे अपो ध्यान वंगु खनेदु । उगु हे ताके
वनारसं 'सुन्दरी' धयागु पत्रिका पिहाँ वया च्वंगुलि उकिया कविता
स्वस्वं कविता च्वय् पाखे आकृष्ट जुयाः पं० चक्रपाणियाके स्यनाः
कविता च्वय् सय्काः थमं नं कविता च्वय्गु प्रारम्भ याःगु खनेदु । तर
अबले व कविता स्वयाः तारीफ याइपि दा ज्यू मज्यू बांलाः बांमलाः धकाः
आलोचना याइपि गन काःवने न्यना जक बीपि हे दुर्लभ । उकिं लैय्

ह्यिता-ह्यिता ज्वीपि केल त्वाःया मचातयूत ह्येकाः ह्येकाः सःताः व
 कविता न्यंकइगु व बांलाक मन तयाः न्यना व्यूपिन्त थमं चवयाः लह्या
 तयागु सफू छगू छगू इना नं बिया तःगु जुया चवन । अये हे जुयाः
 त्वाले उखे थुखे दया चवंगु सफू वय्कःपिनिगु सौजन्यं शी नेपाल भाषा
 परिषदे मुंवःबले वय्कः कविजुं ५२ दँया उमेर लिपा चवया दीगु वय्कःया
 डायरी मलाःगु कवय् चवयागु सफू नं मुं वया चवन—

स्वंगू ऋण १९७५, सकतां माः १९७६, शुकरम्भा सम्वाद १९७८,
 समाचार १९७८, स्वदेश वस्त्र १९७९, सर्व बन्धु १९८०, सर्व कर्म
 १९८०, रम्भा शुक्र सम्वाद १९८०, संचय १९८२, सत्य मदन १९८२,
 सिद्धिद्व्याकरण १९८३, शूक्ष्म छन्द १९८३, शिवपिनास १९८६, संसार
 दुःखया खँ व सरस्वतीचर्चा ।

थये हे वय्कः कविजुया शिवविलास बाखने सिद्धिदासं मैतुलिचायात
 स्यनेत, वाउँभत्तुयात स्यनेत व मैनायात स्यनेत धकाः चवया बिल धाःगु
 सप्तमित्र, सप्तशत्रु व सप्तस्तुति धयागु स्वंगू सफू नं अप्पो खनेदत ।
 थुगुकथं ल्याः स्वयंबले आः कवि सिद्धिदासया सफू ४२ गू खने दःवल ।
 उकी मध्ये थ्व 'शिवविलास बाखं' व सिद्धिदासजुं थमं हे चवया थका दीगु
 वय्कःया संक्षिप्त परिचययात 'सिद्धिदास थःगु मिखाय्' धकाः नां तयाः
 थुकी दुथ्याकागु दु । गुगु वय्कःया निगू जक गद्य रचना खः ।

धात्येया खँ जा विक्रम १९७६ सालं लिपा म्दुगु साल १९८६ तक १०
 दँ गथे यानाः वय्कलं जीवन हन, व तस्सकं महत्वपूर्ण व विचारनीय ।
 उगु त्रिषये कविजु सिद्धिवरण्या यथार्थ व क्रातुगु धापू स्वया दिसैः—

“छख्यर कवि नुगः की वीर आचार्ययागु
छख्यर अन मि ग्वारा क्रूर दारिद्र्ययागु,
मफु मफु हन धात्थे जीवनीया नखः वं
छित विपरित पाखे निम्नगायागु धार !”

थुकथं मफु मफु जीवन हनानं—

“प्रतिदिन यमराजया वहाँयागु खोल
कृश-नरतन-छामे ववात्तु ववा थे सदानं
थुसु थुसु मुसु वःसां ह्यो मिखाय वै धका फं
खुरु खुरु कविताया याःगु आराधना वं !”

थथे यानाः हानं १४ गू मछि सफू च्वया थकादीगु खनेदत, थ्व व्यक्ः-
याके सुला च्वंगु काव्य प्रतिभा व मातृ भाषानुरागया आयन्त दुर्लभ वसु
खः ।

अज्ज धात्थेया खँ जा “वर्ग झीगू उत्थान यायत” व ह व
सिद्धिदासयात वयागु काले ह्य मसीकुसे झं अःखः “अपजश छाका
लायबुया” ज्वीपि “हिरूकं फीग् छेगू” पी लोपि झी “पशु वृष्टु”
तय् निति महान् अभय वरदान खः । आःखुनु झीसं वयात लुमंकाः
“पर्वतं मद्दिक ववब्बाःलया ख्वबिधाः हायबुथें, मरु भूमि ववा गु
झसुकाः तः थें, पर्वतराजं च्वापुया व्यतालि चिना वाख च्व थें,
नगुया तिसा फुवक वांछ्वयाः सुपांय्या सँ भ्याल त्वीकाः छसुया
गां न्ययाः पृथ्वी ख्वः थें” ख्वय् जक सां सद्गु खः ला ?

१०८६ अंलागाः २

—छिसधर ‘हृदय’

‘सिद्धिदास’ थःगु मिखाय्

व

शिवविलास (वाखं)

सिद्धिदास अमात्य
(ने. सं. ६८७-१०५०)

‘सिद्धिदास’ थःगु मिखाय्

सिद्धिदास जन्म जूगु

श्री विक्रम सम्बत् १९२४ साल नेपालि सम्बत् १८७ साल भाद्रपद मासे कृष्णपञ्चे द्वितीया घटि ५८।३५ तिथी उत्तर भाद्र घटि २२।३८ पर रेवति नक्षत्रे गन्ध घटि १०।४२ पर वृद्धियोगे सौरात् आश्वीन मासे दिनगत १ आदित्य वासरे तदा जात बेलायां रात्रि घटि ११।५९ तदा वृष लग्ने सिंहनवांसके तृतीय द्रेष्काने अस्यां बेलायां अमात्य लक्ष्मिनारायन भारोम भाय्यायां प्रथम पुत्रो जात इति जाक ॥

सिद्धिदासया वंस

खोपया क्वाछे त्वालस च्वनह्य कृष्ण अमात्यया काय रामनारायन अमात्य सहर केल त्वा क्वाछे ननिस च्वनह्य । व रामनारायनया काय लक्ष्मिनारायन अमात्य वया काय सिद्धिदास अमात्य मांया नां हर्षलक्ष्मी ।

सिद्धिदासया विद्या अभ्यास

बुया न्यादें दुबले बुबा लक्ष्मिनारायनं जित आखः बोंकल नमोबागिनिसें गो आखः सलामं चोका सेन व गो आखः जा स्योंगु छकोलं सयका कया छेँ हे आखः च्वया व गोहले आखः च्वयाबले जिगु मन सदानं ह्लिउ छाय धासा जित आखः सीकि व फुकं सीका बि जि आखः सल धका गो आखः फुक ससेलि जित चानक नितिया सफू बोंकल व सफू १०।१५ पौति व्वना अले जिमि बुबा लक्ष्मिनारायनं जित ल्या सेन १।२ सछितक नीगु सेन थ्व नं सल अले यकयकां बोंकल व नं २०।२५ यकांतक कंथ याना वयका हाकनं सवाइ देढा पौने थ्व नं सेन व नं सयका कया अले हानं जिमित गुरु छह्य छे हे वया ल्या सेनिह्य तया बिल लछिया न्यातका तलव बिया वं ल्या स्योंवइ गने याना यकयकां पिकायगु वया वैसे ६०।७० दैं दुह्य, व नं सयका कया व नं निला श्वला दुबले सित धका खबर वल वया कलाहसें वया तलव बाकि दुगु का वल बिया छोट अनंलि हाकनं केल बफले च्वंवोह्य लक्ष्मिनाथ पंडितया छें जित आखः सेने छोट सम्बत १८०४ साके सालबले वया छें आखः बोंवने भारश्वति जि सेनागु किजा कृष्णदासया अमरकोस सेनिगु जि भारश्वति ४।५ पौ न्यापौ सेने धुंसेलि जित गुरु पंचांग गनित याकल साके १८०४ सालयागु निसें ३।४ सालयागु पत्रा दयका ग्रह जक जि गनय याय मफुत । व याना च्वच्चं हाकनं व गुरुया किजा रेवतिरमण याके जि मुहुर्त चिन्तामणि जोतिष सेना अबले जि १४ छिपेदँया उमेर जुया च्वन अले व गुरुया आखः बोंगु खना जि नं मती वन आखः हे बोने भा का धका

अले जि छेया ज्या वनेगु नं तोता बिया ह्यापा नं जा नय धुनेव सफू
 षवना बोंवनिह्य जुल जित गुरु पाठ बिकों कन्हेखुनु पाठ सुने याकेफु
 थुंगुजोगु नकसां चानं हिनं आखः बोना हाकरं छे ल्याहाँ वया नं बेलि
 याय धुनेबं देने मस्योतले बोनेगु हानं सुथ ह्यापानं खा हाबले दना आखः
 बोनेगु व मुहुर्त चिन्तामणिया पद याना अर्थ छयाना बोना गुर्यात
 ग्योका बिया सयका अबले जि १४ झिपेदया उमेरं जुया चवन व किजा
 कृष्णदासं अमरकोस बालाक मबां ३१४ बोन व नं तोता बिल बुबानं
 कुतः मयां जि जक व मुहुर्त चिन्तामणि २१ उमेर तक सेना अले व
 सफूया निगू अघ्या सेना अले बुवा लक्ष्मिनारायनं धाल जित बाबु, छं
 आम सफू बोनागु अर्थ नाप भोते चवया ति छंत लिपा ज्या खेले है
 धासेलि जि व अर्थ समेत चवया सयागु निगू अघ्या व सफू यले इखाछे
 चोह्य धन कृष्ण घयांहासे कया लित मब्यू व पासा जूया निति जि नं
 हकि मघया हाकरं बुबां धाल आ छं आखः चोहूँ आखः नं बांलाके मा
 जागिर नकेमा धका विछेबाहाले च्वंहा रनमान् नायव मुखीयाया अदा
 थापाथलिन नगदि तहबिले आखः चो बना ॥

सिद्धिदासया ज्या

जि थापाथलि नगदि तहबिले चवचवं आखः नं बांलाना वेल ल्या नं
 सयावल श्रेष्ठा नं सयावज अदाखाना नं हासिल अले जि ४० सालं श्री
 अंगनाथजि बना बुवा लक्ष्मिनारायन समेत सकलें जहान अले कासी जि
 सफू न्यानाहया सुखसागर छगू मुहुर्त चिन्तामणि छगू जोतिषसार छगू
 भाषागु हितोपदेश छगू व श्वशवं जिके जां आपालं दया वल अले कलकत्तासं

२१ नीछम्हु च्वना अन नं ज्या मदयव बजारे वना किताप दयकि थासे जक
 ओवना व नं सयका वया जि अबले १६ झिखुदया उमेर जुल अले अन
 बया थापाथलि हे जित सिपाहि खानगि याना लछिया ४। ॥ दर्माहाक जि
 च्वना १६४२ साल कार्तिक सुदी १५ या दिने माहाराजा रनउदीपसि
 स्वर्गे जुसेलि विरसमसेर माहाराज जुसेलि थापाथलियापि जंगबहादुर
 माहाराजाया कायपि हर्षजं वीरजं थमि दाजु किजा फुकं वागियान जुया
 पित छोट अले जि मालिक समर बहादुर कपतान् नं पित छोट व जा
 थापाथलिया नगदी तहबीलया हाकिम् अनलि जिगु नं जागिमन्त अले
 जित बुबा लक्ष्मिनारायनं जित आ छ थन पसले हे च्वं धका काप पसले
 तल दुजा दाजुपि निहा रामप्रसाद लालबहादुर किजा कृष्णदास थपि नं
 दु अथे नं जि बहि च्वय माया निति जित तल अबले जि मिखा भति भति
 स्या सम्बत् १६४४ साल जुया च्वन मिषा स्याया निति जि बजां तोता
 बिया अले राजा वीरसमसेर जुया च्वंबले घरबुनाया लं फी धका घरबुना
 थाके बिल बजारेसं चलन अर्थियागु जुयावल अले जि मती व आ थौकन्हे
 का निलेगु कल् दयके धका मति अजमास याना थमं हे ह्लाति भोयागु
 दाति चाना जि हे मेपि पासापिके बाग नेया ह्या नयागु बेलं किया जिगु हे
 ह्लाति सियागु दाति दयका कोना त्वाले पतारिं धयाह्य कमिया छे वना
 जि सियागु कल दयका उकी कपाय तया चले याना श्रया व जिउ
 अं च्वना हाकनं जि हे ह्लाति सीयागु कल् दयका यले नागबाहले च्वंहा
 धर्मजोति थकमिया छें वना धलवत्यागु थंका ह्या धनमां कौया छें वना
 मिलेयाका का निलेगु तयार याना थ्व ज्या नं ला लाबले जक वना
 बानागु व नं ज्या जा बिल धिला जुया हाकनं कमलाछि च्वंहा मानवीर
 नाइकेबा छें बना दयक बना व नं दयकु दयकु श्रगू कल सेके धुकुसेलि

पेगु दयकुसेलि तयार जुल ज्या नं बिल उकिसं जित छुं लाभ मजुल खर्च
जकं जुल पस तोता उकी ध्यान याय मफु व नं अर्थे जुल हाकनं जि ५७
सालनिसें दछी छको कलकत्ता बना माल खरीद याना ह्यगु ६३ साल
तक बना अनलि जि पौष महिना कलकत्ता वसेलि जित ग्रौल कया
खुलातक जोर बसेलि जि मवना किजा गौरिदास जक वन ।

सिद्धिदासया स्वभावः

सिद्धिदासया ह्यिते नं छुं मं मदु तास गजिका बुद्धि सार धुंकासा
पचिस नयतुंमाला त्रिपासा थवं ह्यिते मसः जू नं मल्वा गनं जात्रा नं हुले श्रय
धका मवं सदां पसले च्वना गाहा मवेव सुख सागर तुलसी कृत रामायन
ह्यितोपदेस मुहुर्त चिन्तामणि जोतिससार थव श्रया च्वनि वया बुबा
लल्मिनारायनं बयात धाइ सुमुक च्वनेमते आखः बोनाच्चं धका धया ज्वी
पासापि नं सुया सफू बोने यो व हे बया पासा कालिदासया काय मोति
जुल यले इखाछेयाह्य धनकृष्ण जुल थपि वया पासा सुया बोना चों
खनेव अन फेनुना व श्रया बैह्य जुन व सदानं बजारे वंसा मखने सफू पसले
ह्लिह्लि वनीह्य अन योगु सफू खनेब न्याना हया श्वैह्य हानं लिपा अये हे
पासापिनि संगते लाना बम्बाइ बेकते श्वरं सूचिपत्र झिके याना श्रया व
ह्लिह्लि श्रया योगु सफू दछिया ५।६ कंपनिया सफू झिके याना श्रयिह्य
जोतिस सफूनं वसन्तराज मुहुर्त मार्तन्द मुहुर्त गणपति सुभासित रत्न
भांडागार कलकत्ता वंसा पासापि सफू श्रइपि हे जक हाकनं कलकत्ता
हरिसनरोदे लाइब्रेरी व सफू श्रयगु अन च्वतले सम्बत् १९६३ सालं
बनारस सुन्दरी गोर्खा भाखायागु झिकययाना श्रया उकि समस्या दुया
निर्ति श्लोक दय्के भति भति अभ्यास दत हाकनं सन १९०८ निसें

इलाहाबादं सरश्वति मासिक पत्रिका झिके याना श्रया उकिं नं ज्ञां बिल
हाकनं सम्बत १९६७ सालं इलाहाबादं गृहलक्षिम झिके याना श्रया थुकिं
नं आपालं ज्ञान द्युका बिल ॥

बजां ककर नं मत्वं गजि धोता नस् थ्व नं मथं चुरस नं मत्वं अफि
नं मन सिवाय चानं ह्लिनं सफू श्रयगु मेगु ज्या मदेव बहनी सुथे आखः
बोनेगु वस नं बांलाक थातं मत्तू श्रभाव नं छिचरो मजू सूं लिसे त्वा नं
मजू सुथ ह्लापानं देनेगु छुं ज्या याना च्वनेगु श्रभाव बहनी नं विना तोप
मतयूकं मद्यो सफू स्वया च्वनिगु ह्लिने नं गोतुला देनेगु श्रभाव मजू
फको नं मनि मन निगु जक नया ज्वीह्य मिचो परवर मूके रहर पुलांगु
मवोगु नय मयो सदानं चाकुगु चिनि मिश्री जक नयगु श्रभाव ।

सिद्धिदासं दय्कुगु सफू

जि पासा छह्य दु मछिन्द्र बाहाले काप पस तथा चौह्य मोतिलालं
धयाह्य छुं ज्या मदयव दया पसले धना च्वंवेनेगु ध नं सतसंगि वं छको
हिदि बोलिगु प्रेमसागर छगू हया तल व श्रयाबले जि मती वन जिर्न
सुखसागर श्रया च्वनाह्य व खे जा जि नं थू थ्व प्रेमसागरया नेवा भासां
उलथा यायनु धका सल्लायाना व मोतिलाल व जि निम्हेस्या सल्ला वं भाखा
च्वयगु जि दोहा चौपाइ दय्का निगु नाप तथा दयके धका ह्लिह्लि अथे
याना च्वया १९४८ सालं निसें दछि ति ल्याखं च्वय धुसेलि व व जिव
वीरगंज वने माल अले अन वसेलि व अनसं च्वन जि जक थन वया
अले हानं जि जक व प्रेमसागर लालाबले च्वया तथा अथेका पसले
च्वनेमा कुत मडु । हाकनं जि १९६३ सालं कलकत्ता वना मंसीर महिनां

अनं पूसं ल्याहाँ वया नं जित औनया उवर वया थले यात जितः ज्येष्ठ
महिना थ्योसैलि भति भति लाया वल, अले जि ह्तिने न्ह्यो वइ धका जि ह्ति
छपु निपु नेवा भासं नितियागु दोहा दयका च्वया तथा व दोहा चक्रपाणि
बाजेयात केनाबले वं धाल ग्राम दोहा दयकां छु याय श्लोक दयकि धान
अले जि धया जि छन्द मस्यू गथे याय धयाबले वं धाल जि छन्द सेना
बी धया वन अले अबले हे जित स्वपना जुल गुगुजोगु नकसां धासा जि
दुने पसले च्वना च्वना गुजिलं फ्यूपि पेह्य मनु वल छह्यसैं खि थाह्य छह्य
तिछु थाह्य छह्य मे हाह्य छह्य प्याखं ल्हूह्य वं हागु मे जिगु नुगले थाना
वल छु धाल धासा 'वनिया कन्हैया मोरे नन्दलाल' थथे धका मे हागु
जिगु कंठ जुल जि झसंग न्हेलं चाल अबले धासा बनारसं सुन्दरि पत्रिका
वया च्वंगु बेला जि मस मस सिलोक दयका चक्रपाणिबाज्यायात केना
बनारस छोया च्वना अबले वत्रथाय हे गोह्छ पानं तथा तथा सलां नं
हया तथागु दु अले जि देसलि श्वया देसलि मदु खिउक हे सलां तथाथाय्
माला व गोह्छ कया व पद जि च्वया व च्वय धुंका न्ह्यो वल हाकनं देना
सुथे दना श्वयाबले च्वयात उकी वनिया कन्हैया मोरे नंदलाल धका श्व
हे खँ बाजे चक्रपाणियात केनाबले वं धाल श्व जा भिंगु ख धाल अले वं
धाल श्लोक दयकि धासैलि जिके नं साहस वल श्लोक हे दयके धका व
बाज्यां नं धागु आ छु याना श्लोक दयकेगु अभास याय धका १९६३
माल असार वदी ११ रोजस भानुभक्तं दयका तगु रामायण छगू
न्याना हया उकी श्वया ह्तिह्ति छपु निपु श्लोक दयकेगु चाल याना हया
अले जि मती वन कि श्व जि दयका तथागु प्रेमसागर भाखा तथातयागु
श्री कृष्ण चरित्र नं आ जा तिअय्का छोय माल धका १९६४ साल

ध्याबले व नं ६० प्रधाय पुरे याना चव्या बिया हान व रामायनया ना
 सिद्धिरामायन धका नां छुना चव्या हया व रामायन वालकांड छगू
 सिधसेलि जि छन्द दयके बांलाक सल भले पसले चवनाहया छु मती
 कल्पना बल धासा धर्म तोते मखूका धका समस्या तथा श्लोक छपु दयका
 व सिश्लोक गुरु चक्रपाण्यात केनाबले आपा दयके फसाज्यू धका धया
 रि कलिया ५०१३ ज्येष्ठ वदी ६ बले सत्यसति धयागु सफू चव्या उलि
 चव्य धुसेलि जिके मति कल्पना जक वया च्वं बहती रामायनया श्लोक
 चव्यगु ह्तिने पसले गाहा मवेव मेगु कल्पना वोगु सफू चव्यगु थुगुजोगु
 तरहनं हाकनं सज्जन कथाभरन धका दोहा जक दयका थ्व सफू चव्या
 बिया अनंलि हानं सम्बत १६७१ साल भाद्र सुदी १५ बले सन्त ऋण
 धका सफू चव्या १६७१ सालं सरल श्रुतबोध चव्या सम्बत १६७१ साल
 वैशाख सुदी १५ रोजस सारदा भजन चव्या सम्बत १९७२ सालं असार
 वदी १२ स सुख दुख चव्या सम्बत १६७३ साल ज्येष्ठ महिनां विजुलि-
 यागु वयान चव्या संग दोस चव्या सम्बत १६७२ साल आश्वीण सुदी
 १० रोजस साधारण धर्म चव्या सर्वभक्ति चव्या सम्बत १६७२ साल
 वैशाख वदी ३ रोजस सदां जिला थ्व सफू चव्या सम्बत १६७२ साल
 फागुण सुदी १० रोजस सज्जन हृदयाभरन चव्या सम्बत १६७३ साल
 पौष सुदि ७ रोजस सतनिति चव्या सम्बत १६७३ साल वैशाख वदी १०
 स सप्तविवाद चव्या सम्बत १६७३ साल आश्वीण सुदी १२ या दिने
 संवाद सफू चव्या सम्बत १६७४ सालं सकतां श्लोक धका नां छुना जि
 लालावले चव्या तथागु फुकं मुना चव्या सम्बत १६७५ साल ज्येष्ठ वदी
 ८ रोजस साधारण धर्म चव्या सम्बत १६७५ साल फागुण सुदी ८

रोजस सल्लासाहुति चवया सम्बत १६७६ साल चैत्र सुदी ११ रोजस
 संगसुमन धयागु सफू चवया सम्बत १६७६ साल वैसाख सुदी १ रोज
 श्वगू गुण चवया सिद्धिदासया उमेर ५२ च्याला दुवले थुलि सफू चवय
 धुंल ॥

सिद्धिदासया ज्ञान

आख न वया बांजा गनित मस थःत माछि कतुवा ल्यां नं स भति-
 भति अंग्रेजि नं स्यू बंगालि नं स्यू संस्कृत नं भतिभति स हिंदि नं भति-
 भति स गोरखा भासा नं सः थवगु भासा नं सः न्ह्यागु ज्या यासां थ्व
 चस्तुया गुन छु गुन धका सो जुया वया गुन ह्यसीकीह्य ॥ जोतिष नं
 भति भति स्यू वैद्य नं भति भति स्यू भति भति वेदांत नं स्यू ॥

शिवविलास

नेपाल सहर कान्तिपुर नगरे सुमन्त्रसि नां दुहा महाजन् छहा दु,
वया बौया पालनिसें धन् थोको दु वया बिर्ता नं आपा दु अन्न नं आपा
वैगु दु असासि नं आपा दु ब्याज नं आपा वैगु दु वया छेँ नं चूखं स्वय् हे
ययापु भतिचा हे छुं फोहर मदु श्रया श्रयाथायसं अति बांला मेगु देसावरं
माल् नं उथें झिके याना च्वन मिया नं उथें च्वन कावैपि ब्यूवैपि वया हे
च्वन श्व सुमन्त्रसिया नां खूप चले जू वया कला छहा दु वया नां नानिल-
क्षिम वया सील श्वभाव अति बांला देवता ब्राह्मणया अति भक्ति वया
पूर्व जन्मे छु यारागु पापं मस्यू बुको बुको मचात बुया निद श्वद दैबले
छता रोग ज्वी सिना वनि दैवागत न्याद खुद दय्का लीपा छहा मचा दत
व मचा धासा वया मां नानिलक्षमिया अनुवार जुया बुल व मचा बुया
खुन्हु दुखुनु वया कुलरीतं नामकर्ण याना नां छुत सिबविलास धका ।
व मचा छहा दया व निहा तिपूयां मन आनंद व मचायात ह्लापा ह्लापा
दुपि मचातयासिनं व सिविविलासयात बिचा याना लहित । अले व सिव
विलास मदले दुहा मचा जूया निंति वयात यद्वे छुइका तयातल व मचा
नं शुक्ल पक्षया चन्द्रया जाया वो थें तद्धी जुया वल रोग नं वयात गवलें
हे मध्य व मचां दुख धयागु सि हे मस्यू तयगु नं यद्वे हिनछि दुरु घ्यो
मदि नका तल तियगु नं यथे कोट् इस्कोट कमीच कारचुपियागु तुपुलि

वाणिज्यागु लाकां बगलेसगु रेसमि मोजा थुगु जोगु नक्सां व मचायात
 फर्पाय याका तल अले व स्याद दशा वसेलि व शिवविलासयात छगू भिगु
 दिा जोतिसं श्वका नमोनागि निसें गोछाःप सेन वं गो आःख जा पिला
 गुगा दुवले प्रयाका काज । शिपा पासापिनिगु कुसंगी लाना व सेना वन
 य शिवविनासयात गुरुया छेँ आखः बोके छोट छोरां वने धका वनी
 गुग्या छेँ सबसे भेयाद् हे वना ह्य जक ह्याता ह्तिखाना मां नानि-
 नाक्षियाके आखः बोना वय धुन धका हेका ह्तिनस्यागु बजि नइ ।
 यगा मां आखः सतः उकिं वाबु शिवविलास छं छु आखः बोना वया धका
 गेनिगु चलन मदु व शिवविलास धासा बजि नय धुंका नं हाकनं ह्यात
 गुं वनी वया मां नौ निम्हेस्यां विचा मदु थव मचायात आखः सयके मा
 धका अले व बौह धासा विछा छुं सप्तः सदां थवगु इलमे जक जुया धन
 जक कमाइ यावगुली जुयी । व शिवविलास धासा ह्यातेगुली जक भुले
 जुगा आखः सबौसे चानं ह्तिनं पासापि जक लुंका चखुं बखुं जक वथां
 वथां लहिना जुल अले व शिवविलास्या श्रभाव गुगुजोगु जुया वन धासा
 सदां लंगः क्षियाः जक लहीगु अले व क्षिनिद दुलले वयात थवगु कुलरितं
 जात भिह्य श्रया बांलाह्य कला ब्याहा याना बिल व मनुखं थव दबुया
 यतसे मिखा हे सबो चानं ह्तिनं बोधोथाय् उखे धुखे याना पासापिनि छे
 नना रफफ याना व्यलायात सितिकं छोया जुल । छन्दुया दिने व
 शिवविलास वंगले बजारे हिउ वंगले ज्यापु मचा छह्यसैं ववेरहेचा छगुजी
 तथा च्यां च्यां हायक कमिचाया मचा छह्य उवना वया च्वन । उगुजोगु
 येताश व शिवविनास व कमिचा लजे हःगु खना व्वां वना जां वन । वया
 ववलेचा नापं कया हया थुखेर हया धाल थव कमिचाया मू गुनि धाबले व

ज्यापु मचां धाल ध्व कमिचाया मू श्राना धाल अले व शिवविलासं धाव्व
 बिया कया हया लहिना तल वयात पंजः नं फुमांसं दयका तःगु नसाथल
 नं खायागु पंचरंगिगुलाप् स्वांया बुत्ता दुगु मचातले वयात दुरु जा नका
 तल तधी जुसेलि सत्तु नकल व शिवविलासया व कमिचायात अति
 विचा दु छे तोता गनं वंसां व कमिचायात सत्तु दुला मदुला लः दुला
 मदुला धका विचा याना वनि व कमिचा सदां च्वतया इयाले खाया
 तैगु छन्हुया दिने व माहाजन् सुमंत्रसिया मित्र सिद्धिदास छको वया छे
 वल अले व कमिचा खन अले व शिवविलासयात धाल ध्व कमिचायात
 छु सेना तया धाबले व शिवविलासं धाल कका ! जि छुं स्यूगु मदु ध्व
 कमिचायात छु सेने मालि छिगु तजविजं धया दिगं धाबले व सिद्धिदासं
 नेवाभासं नितिया श्लोक दय्का तःगु विल उलि श्लोक बिया व सिद्धि-
 दास अनं ल्याहाँ वन अले व शिवविलासं व कमिचायात ह्लिह्लि सुथ
 ह्लापा ह्लापानं दना उद्योग याना व श्लोक बोका चन-

नितिया श्लोक

कन्या मेले बिए ह्लापा भौमचा हयगू लिपा ॥

अन्न संचय या ह्लिह्लि धर्म लाके मने लिपा ॥

थनंलि व कमिचां श्लोक ब्वना दच्छाते दुबले व फुक्क सयका
 काल व कमिचाया धुवा धासा मैचा धायगु जुल व शिवविलासं कमिचा,
 ब्वे धायव ब्वनिह्य जुल । व श्लोक बोका शिवविलासया मने उलि
 श्लोक कथ जुया वयवं जा नितिया जां दया वया बुद्धि भिना वन । अले

व शिवविलासु भति भति बोहया इलमेसं वन । वं मां नानिलक्षिम बौ
 मुमंत्रमिनं धागु खं नेन सकल लिसे मिले नं जुव । ह्लापा उलित उपद्रहाह
 मचा व कमिचा छहा लहिना कमिचायात चानं ह्लिनं बोंका जूया निति
 थः नं श्लोक बोनेसल । व कमिचा नं सया वल अले वया छेँ वको मनूतसें
 व कमिचा खना लोवंकुगु उलिथुलि मडु । दैवागत् व कमिचा लहिना
 श्वदति दुबले व कमिचाया भोग नं फुत काल नं तेथा वल । विना काल्
 मथ्योंकं जीवधारी सुं सी मखु । व कमिचाया काल् भौयाके चवना चवन
 उकिं व कमिचायात पंजः स्थोंका व शिवविलासं खंक खंक हे व भति ज्वना
 वन । का जिह्म कमिचा धका लायलाय वुथा हाला चवन । व भतिजा व
 कमिचाया पपू भाराभारासंक च्याँ च्याँ हायक ज्वना व्वां वंगु पना
 शिवविलासं लाना व भौयात स्या हे स्याय धका जुल अले व शिवविलासं
 धाल धिकार गथि ज्याह्म चंदाल पापात्मा भौ खनी राम् राम् सिव सिव
 जि गुलि प्रेम याना लहिना तथाह्म उलिमछि उद्योग याना श्लोक बोने
 सयका तथाह्म थौं व भति योंकल । आ छु याय धका पछुतावे जुया
 हाला चवन माया धयागु पाप खनी जि गुलि विरह जुल धका हाला चवन
 अले व शिवविलासयात मां नानिलक्षिम बौ मुमंत्रसिनं धाल पुता ! शिव-
 विलास छं थ्व कमिचा छहा सीबले जा थुलित विरह या । जिपिं सीबले
 गुलित विरह याय तेना व कमिचा सीसा हाकनं मेह्म न्याना हिँ वयात
 नं थथे हे श्लोक बोंका लहिनाति धासेलि अले व शिवविलासया चित्त
 बुझे जुया सुमुक चवना अले हाकनं धाल- ह्लापा लिपा सदां ववथास
 योंका तैह्म थौंया दिने योंके मफुत छुयाय च्वतेसं वाना थकल । बुद्धि
 धयागु ह्लापा लाक हे धका कायमा आ व भौयात स्यानां छुयाय हाकनं

पाप जक वै आ हाकनं मी हयव मैतुलिचा छह्म न्याना हया लहिना
थये हे वोंहे धवा व शिवविजासूना मी तया धव मागु ज्या वन ।

निगूगु बयान

थनंलि हाकनं व शिवविलास छन्हयादिने असंत्वा बजारे छुं माल्
न्यावंबले मचा छह्मस्यां मैतुलिचाया मचा छह्म मी धका ह्वाति ज्वना
वया च्वन । वं मनूत मेपि नं मुंकाच्वन । व शिवविलासं व मैतुलिचा
खंजले वया मन् जा अर्थे हे बय्या वन । अले व शिवविलासं वयात
धान । अन मेपि नं दु वं फया वं काय धका तातुना च्वंपि सकस्यां मू
याका च्वन अले शिवविलासं न्यन- धव मैतुलिया मू गुलि धाबले अले व
मीहह्म मचां धाल धव मैतुलिया मू प्याना धेवा ब्यूसा बी धाबले वया
मन् शकु थाहा वया वया मनं धाल कि धवया मू छमोहः हे कासां
पुजा योके धका च्वनां ध्वं ला प्याना जक धाल । मेपिसं च्यागः झिगः
श्वाना बिया च्वंफा फुक त्वले ज्वीक वं धावव हे प्याना धेवा बिया
योक्कल अले वयात मालभोगगु केरा न्यानाः नकल अले जयात छेँ योका
लहिना तल वयात दुरुजा नका तल व तद्धि जुसेलि साप बांलागु पंजः
दय्का खायागु पुत्ता दुगु नसा थल नं तया सत्तु नका तल वयाके गुलि
बिचा दु धासा थव छे तोता गनं वंसा व मैतुलिचायात नसा दु ला मदु
ला धका बिचा याना वनि थुगु रीतं बिचा याना निला श्वजा लह्यूबले
व मैतुलिचा तथिना बां लाना वल अले व शिवविजासं ह्मिह्मि सुथ
ह्मावानं दना गथे कभिवैत सेना अये हे उद्योग याना नितिया श्लोक
सेना च्वन । अले व शिवविलासया बुद्धि भिना वया मनं धाल आ जि

थये हे याना जां दयक्य कपिसं श्रमले मैतुलिचैत सों थें चौं उकिं
 जि नं जां दया वै धका मनं खना सेना चवन । अले व शिवविलासया
 सुथ ह्वापां ह्वापां दनाया निरिति सरीर नं निरोगी जुल अले छन्हु हाकनं
 वया थौ सुमंत्रसिया मित्र व सिद्धिदास त्वाक वया बैथके वल अले
 वयात सुमंत्रसिनं थवगु लासास फेतुका भलाकुशल नाना तरहया वार्ता
 याना चवन अले व शिवविलासं न्वन कका ! थव मैतुलियात छिगु
 तजविजं छु स्यने मालि धका न्योबले व सिद्धिदासं धाल छं
 कमिचा छहिनाह्य गन वन धावले व शिवविलासं धाल व कमिचा भति
 योंकल आ हाकनं थव मैतुलिचा लही ह्या धका धाल अले व सिद्धिदासं
 हाकनं मेगु नेवाःभासं च्वया तःगु सप्तमित्र धयागु श्लोक बोकि धका
 बिया व महाजन सुमंत्रसि नाप थः माःगु खँ ह्वाणा वन अले व शिव
 विलासं ह्निह्नि व मैतुलियात उद्योग याना श्लोक बोका चवन अले व
 शिवविलास्या चाल चलन भिना वगु खना वया मां वौ निग्हु व
 शिवविलास् खना खुसि जुया चवन ।

इश्वरमित्र

मेपि मित्रंक्षण सुख ओम् मित्रं परमं सुख ॥

जुलंका थनसं सो सो फुका वीह्य अती दुख ॥

थनलि थुलि श्लोक व मैतुलिचैत बोका सया वसेलि व शिव
 विलासया मन जा निर्मल जुया विद्या हे सयक्य माका धाल । ह्वापा
 जित मांवाँन जा बाबु आखः बो धका धा जि अज्ञानि जुया ह्मितेगुली
 जक भुने जुया जि काल व्यर्थ छ्वया च्वना अले जि कमिचा छह्य

लहिना सेनागुनिति नितिया ज्ञान नं सिल । आ थ्व मैतुलिचा छह
लहिना सेनागु निति थ्व सप्तमित्रया ग्यान नं सिल । छु छु धासा ईस्वर
धयाह्य नं मित्र हे खः गुरु धयाह्य नं मित्र हे खः धर्म धयागु नं मित्र हे
खः मुल धन धयागु नं मित्र हे खः विस्वास पात्रह्य मनू नं मित्र हे खः
धका ज्ञान कया थः बुबाया ताथे चना माहाजनि ज्या याना परम
आनन्दनं चलन चलति याना च्वन अले वया दौ सुमन्त्रसि मां
नानिलक्षिम थमिसं व शिवविलास्यात छगू हे अरति शिक्षा बीम्बाल वं
जक झन थः मां बोयात अरति ज्ञान कनिह्य जुल । मेपि वया छेँ वको
चोकयात नं सेनिह्य जुल अले व मैतुलिचा नं गुगु जोह्य जुल धासा व
शिवविलासं बाबु बुल्बुल् बो धका धायवं व श्लोक फुक बोनिह्य जुल
वको च्वको नं व मैतुलि खना सफल । हानं व मैतुलिचाया धुवा धासा
सदां बाबु धायगु जुया च्वन छाय धासा व शिवविलास्यात वया बी
सुमन्त्रसि नं अथे हे सःतिगु वं लाना काल । अले व मैतुलि जा व
श्लोक बोबो ताकालं वितय यात थो संसारे सुं च्वने दुगु मखु छुयाय
जन्म जुको फुकं सी हे माः छन्हुया दिने दैवागत व मैतुलिया काल नं
तेल अले व शिवविलासया सदाया थें सुथ ह्यापानं दना व मैतुलिया पंजः
थत योक्व धका कोथास सो वंबले व मैतुलिचा सिना च्वंगु खन अले व
सीगु खना वया मिखां विरह्या खोभि धरधर वल अले वया मनं धाल
तच्चतं खय धासा थ्वया छेँ सु सित धाइ मखोय धासा खोय हे मासे
वल धका फक्कनं धिर्ज याना थो छु जुया सित धका सोबले नसा नं मंदु
लः नं मंदुगु खना धाल धिकाजिगु नुगः नं संदः ह्यिगया दिने नसा लः
तया बी मफुत उलिमछि मेहेनत याना उद्योग याना श्लोक बोका सय

धुंकुहा मैतुलि सिना वन धका अतेंत नुगः मछिका तोले जुया चांगु
 खना वया मांवीनं धाल छु याय बाबु, छं कर्म हे मन्त का ह्यापा नं
 उलिमछि मेहेनत् यानाः श्लोक बोंका सय धुंकुहा कमिचा नं भति यन
 आ थों नं उलिमलि श्लोक बोने फुहा मैतुलि सिनावन आ छु याय दैवं
 यागु धका धैर्य याकल । अले वया मां बीया मनं जा थये हे धाल आहा
 सिवविलासं व मिचा लहूगु नं जिल थो मैतुलि लहूगु नं जिल थमिसं
 हे धवयात जां बिल ह्यापा मचाबले धवयात आखः बोंकयत गुलि मेहेनत्
 याना नं वं आखः बोनेगु मन् मया । आ थमं हे चेत् याना झंगःया संग
 याना विद्या सयका काल मनूयात विना छु संग मलाकं ज्ञान नं मवो
 धका थुलि मती तथा सिवविलासूयात धाल बाबु, छं ध्व मैतुलि सित
 धका आमलिमछि सोक यात जिपि सीबले गुलि सोक याय तेना । छं
 मस्यू ला ध्व संसारे अन्न जलया सरीर सकलें सी मानि व सीसा हाकनं
 मेहा न्याना थये हे श्लोक बोंका लहिना ति धासेलि खः धका चित्त
 धैर्यं याना छहायात चि चकंछि तथा व सीहा मैतुलिचा बिया विष्णुमति
 खुमी थुंके छोट अले हाकनं व सिवविलासं मती तल वाउँभतु छहा
 न्याना हथा थये हे सेने धका मती तथा थः मागु रोज गारे वन ।

श्वगूगु बयान

धनंलि छहुया दिने व सिवविलास वजारे हिउ वंबले मदु त्वाले
 छहा मनुखं वाउँभतु या बच्चा छहा मी हया च्वन । व वाउँ भत्तु
 खंबले वया मिखा चंचल जुया व वाउँ भत्तु हःहयाके नेन ध्व वाउँ

भङ्गुया मू गुलि धाबले व वाउँ भत्तु हःह्यसैं धाल थ्व वाउँ भत्तुया
 मू छतका धाल । व शिवविलासया बोनं कमाइ याना तःगु योको दु व
 छुया नुगः स्याई थमं कमाई याथ माःगु जूसा धका थ्व मनूत नुगः स्याना
 दां लिसालि अले व शिवविलासं जा वं धाक्व बिया व वाउँ भत्तु हया
 लही हल । वयात तयत नयागु बांलागु पंजले तथा बैठकया झ्याले छाया
 लहिना तल । व वाउँ भत्तु ह्लिह्लि कयां कयां जक हाला च्वनि व
 मचाचाह्य जूया निंति वयात दुरु जा नका तल अले निलाति दसेलि पपू
 नं बुया वल ह्लिपं नं ताहा जुल वाउँसे बां लाना वल । अले व शिव-
 विलास छे तोता गनं वंसा व वाउँ भत्तुयात लः वा दु ला मदु ला धका
 धिच्चा याना वनि अले छुं दिन लिपा व शिवविलासं मती तल कि थ्वयात
 मेगु हे श्लोक सेमे जि हे सिद्धिदास ककाया खे वना कया ह्य धका व
 शिवविलास सिद्धिदासया छे वना धाल कका ! सिद्धिदास छि याना जित
 बाषं जां दय्का बिज, व मैतुलि नं श्लोक बोने सय धुंकुहा नं सित । आ
 हाकनं वाउँभत्तु न्याना लहिना तथा । वयात छिगु तजबिजं छु श्लोक
 बोक्थ मालि व श्लोक जित बिया दिसैं धासेलि व सिद्धिदासं
 सप्त सत्रुयागु श्लोक बिल । अले व शिवविलासं व सफू ज्वना वया
 व वाउँभत्तुयात शुथ ह्लापा ह्लापानं दना ह्लापा थें उद्योग याना चानं
 ह्लिनं ज्या मदयव व वाउँ भत्तुयात श्लोक बोका नं च्वन थवगु इलम
 याना कमाइ नं याना च्वन ॥

अधर्म शत्रु

मि तई कर्पिनी छेसं नकी का बिस्स नं वनं ।
 पावनी चुपिन बोना अधर्म सत्रु धा ध्वनं ॥

थनंलि व वाउँभत्तु यात बोँका व सिवविलासयाके अनेक ज्ञां दया
 वल । अघर्म सत्तु धयागु अज्ञान सत्तु धयागु आलस्य सत्तु धयागु रोम
 सत्तु धयागु कवे सत्तु धकागु ऋण सत्तु धयागु तं सत्तु धयागु ध्व ह्यता
 खँया ज्ञां व शिवविलासं कावले वया बुद्धि आकास व जिमिन् थें याना
 वन । अले वं मां बोयात नं छो थें माने याना तल । चलन् चलति नं
 खुप याना हल वया बोह्याया झिदुगं चलन् याना हल । सफू-सिफू नं
 बोनेगु मन् याना हल थःके मदुमु सफू न्याना हया नं पासापिके नेया
 हयानं श्वैह्य जुल । व्यलायात खेरं मछवैह्य जुल ज्या मदयव सफू
 व्वनिह्य जुल । शास्त्रया बिधि सिधाय मेता ज्या छुं मयात । वं ईस्वर
 नं ह्यसिया वल ब्रह्म ज्ञान नं सियावल ध्व धर्म ध्व अघर्म धका नं सिल,
 सत् संगी नं जुल । अनेगु शास्त्रया खँ नं सिया वल उद्योगि नं जुयमाः
 धका नं सिया वल । ह्यापा गुलित मूर्खह्य व वाउँभत्तु छह्य मैतुलि
 छह्य कमिच ६ ह्य ध्व श्रह्यायात वं श्लोक बोँका लह्यबुले जा आपालं
 ज्ञां दया मेगु हे जन्म थें जुया वन, अले व वाउँभत्तु खना छें वको
 च्वकोया नुगः मुल । आहा गुलित श्लोक बोनिह्य वाउँभत्तु धका धाल
 धन्य शिवविलास अथिज्याह्य पंछियात हे श्लोक बोँका वी फुम्ह धका छें
 वको चोको थःथिथि इष्टमित्र जःला खःला महापि छम्ह नं मदु व
 वाउँभत्तु खना सकलें सफाल हाकनं बां नं उथें बांलाना च्वन म्ह नं
 वाउँसे त्वा नं ह्याउँसे न्हिपं नं ताहा पपू नं बांलाः नकेत नं अःपु वा
 छम्ह लः भतिचा तथा बियां गा । थुगुजोगु नक्सां लहिना तम्ह वाउँ
 भत्तु छन्ह्या दिने दैवागत वया पंजःया लुखाया चुकू कुति वना व हे
 लुखा त्वाथं खना पंजलं प्याहा वया बोया वना पली जूवन । अले व

वाउँभत्तु लायत अनेगु युक्ति यात नं लाय मफु, पत्ता हे मदयक बोया हे वनां तोतल । अले व शिवविलासया नुग : मछिना दिक्क जुया धाल जि थुलिमछि उद्योग यानागु व्यर्थ वन । जि चानं त्तिनं श्लोक बोका सयका तयां छु याय वाउँभत्तु धयाम्हया चाला थथे हे का । न्ह्याको हे लहिना तःसां गुन मस्यू धिकार धका मिखासं खोबि ललमल धायका बिरह यागु खना वया बौम्ह सुमन्तसि मां नानिलक्षिम निम्हसें धाल पुता ! छं कर्म हे मदु न्हापा नं कमिचा लहित व नं भति योंकल । मैतुलिचा लहित व नं सिना वन आ वाउँ भत्तु लहित व नं बोया वन । आ छु याय हाकनं मेम्ह न्याना लहिना ति धाल । अले वया मां बौ निम्हेस्यां मनं धाल कि थ्वयात जां वीपि पंछि हे का थुलि वं शंगः लमह्यूगु जूसा थुनि गनं जां दइ हाकनं लहिके माल धका मती तया व शिवविलास काययात धाल म्वा पुता ! छं न्ह्याको हे दां पुला सां हया हाकनं लही हकि धका वया मां वौनं उलि धासेंलि व शिवविलासया चित्त बुझे जुया मती तल कि बुबा मामं धागु खँ नेने हे माः धका मन मनं धिर्ज याना व शिवविलासं हाकनं मैना छम्ह हया लही धका मती तया थव मागु व्यवहारे चोन ।

पेगूगु बयान

थनंलि व शिवविलास छको बजारे हिउ वंबले छेत्रपाती छह्य मनुखं मैना छह्य च्यांची हायक ख्वेल्हेचा छगुती तया मी हया चवन अले व मैना खंबले व शिवविलासया मती वन कि जित थव शंगल हे जां दयका बिल आ थव मैनायात नं न्याना लही योंके धका मती तया व मैनाया मू याकेत

व शिवविलासं धाल ध्व मैनाया मू गुलि अले व मैना हःहसैं धाल ध्व
 मैनाया मू श्वतका मू धाल । अले वया मू कसाकस यायां न्यामोहलं छिने
 याना हया लहिना तया तल । अले वयात गथिज्यागु पञ्जले तल धासा
 सथिसायागु पेकुं लागु दन्तयागु बुत्ता थुनागु । नसाथल नं कयोयागु
 गुलाफ स्वांयागु बुत्ता दुगु मचातले दुरु जा नका तल तद्धी जुसेलि सत्तु
 नका लहिना तल व शिवविलास् छेँ तोता गनं वंसा व मैनायात सत्तु
 दुःला मदुला लः दुला मदुला धका विचा याना लः मदु सा लः नसा मदु
 सा नसा तया बिया वनि अले वयात श्लोक बोंकयत व शिवविलासं
 हाकनं व सिद्धिदासया छेँ वना धावन कका ! व वाउँभत्तु बोया वन आ
 हाकनं मैना छह् न्याना हया वयात श्लोक छु बोंकय मालि छिगु तज
 विजं श्रया श्लोक छत्वा नित्वा बिया देसैं धासेलि व सिद्धिदासं
 सप्तस्तुति धयागु श्लोक सफू बिया हल अले व शिवविलासं व मैनायात
 त्तिनछि सुथ ह्तापा ह्तापानं दना व श्लोक बोंकाच्वन ।

द्रव्य स्तोत्र

मनूया प्राणयां प्राण द्रव्यनारायणं छि जा ॥

छि मदू सु मनूयाके स्वासदःसां व नं सिना ॥

थनलि व शिवविलासं व मैनायात श्लोक बोंका च्वच्वं पिला खुला
 दुबले श्लोक फुक बोने सल अले व मैनां व शिवविलासं मैना ! धका
 नोतुइव वं श्लोक फुक बोना हैम्ह जुल । अले व मैना खना छेँ वको मनु
 सफाल गथि ज्याम्ह ध्व मैना सो सो मनुखं वों थें श्लोक बोना च्वनिम्ह
 धका सकल मनूया व मैना खना लोवन अले व शिवविलासयां आपालं

ज्ञां दया वं धाल थ्व संसारे विद्या हे तःधं विद्यां सिवाय मनू मजू धका
 मनी वन वं थव छे थव धनयो अनुसारं जात जातया सफू न्याना छगू
 आलमारी थना तैम्ह जुल वया छें छम्ह छम्ह पण्डितं गबलें मप्पन व
 शिवविलासं सान्त जुया थुगु लोक परलोक दयकेमा धका सिल । धन-
 यात नमस्कार याय मा धका नं सिल मियात लःयात बायुयात ईश्वरयात
 चेत दुम्हयात गर्भयात थुलियात नमस्कार याय मा धका नं सिल । अले
 व शिवविलासं न्हापां बौम्हसैं यागु कारवारयासिनं आपालं बढे याना
 चले यात । लोकं नं वयात साप माने यात वया कुले वना व तधं
 जुल ह्योपा छुं मस्यूह्य व भाखा श्लोक झंगःयात बोंकुगुलि थवके नं कंथ
 जुया उकिं हे ज्ञां दयका च्वन अले छन्दुया दिने वया सम्पत्ति खुइ धका
 खुं पेह्य न्याह्य वया खूवल अले मेगु धन संपत्ति छुं काय मफया व
 बैथकया झ्याले पंजले तया खाया तःह्य मैना छह्य खुया यन उखुनुया
 दिने दुने दुकाय मफु व शिवविलास धासा छें मदु ज्या वंहा ल्याहा
 मवो । कन्हेखुन्दु व शिवविलास छें द्वाहाँ वयवं वया जहान्पिसं कन थौं
 श्री अमूल्य रत्नह्य मैना खुं खुया यन धका कन व खँ नेना व शिवविलासं
 आपालं सोक यात । बरु थ्व संपत्ति फुक्कं व खुं खुया योंकुसा जि नुगः
 मस्या व मैना खुया योंगु जि नुगः स्यात, जि चानं हिनं श्लोक बोका
 सयका तयाह्य थ्व छें वोकोसैं हाइ गथि जयाह्य मैना धका धायक लहिना
 तयाह्य थौं खुया योकल धका व शिवविलास हागु ताया अनया जःला
 खःलात नं सकलें हाल भाजु शिवविलास छि लहिना तःह्य मैना लोभं हे
 खुया यन ज्वी आपा श्लोक बोने सःह्य जूया निति खुया यन जुइका
 धाल अले व शिवविलासं धाल छु याय जि ह्यिगया दिने ज्या वनाया फल
 दत का आ हाला च्वनां छु याये धका व शिवविलासं सोक याना नुगः
 मथिकां छु याय धका थःथमं धिर्जं याना धाल आ जि थ्व विषये भुले
 जुया च्वने मंखुत । थ्व झंगः झिगः नं लही मफुत्त थ्व संसारे च्वने दुगु
 सुं मखु आ जि विसं नं वन जिगु कर्म थथे हे जुल का धया व शिवविलास-
 या थव मागु रोजगार याना पद्मआनन्दन काल हना चोम ।

❖ ❖ ❖ ૳ੀਗੁ ਸਾਹਿਤਯ ❖ ❖ ❖

“चित्तधरञ्जुं छद्म साहित्यिक इतिहासकारकथं
गुगु भूमिका नेपालभाषा साहित्य्य ह्यितादीगु दु, व स्तुत्य
जू। वय्कलं ह्यितादीगु थ्व भूमिका वय्कःया मेमेगु
सृजनात्मक देन स्वयाः ह्यो महत्त्वपूर्ण मजू !”

— नर्मदेश्वर प्रधान

थ्व खँ खः, मखु वाला स्वैदिसँ । नेपालभाषा परि-
षद्‌या फ़िस्वंगूगु प्रकाशन स्वक.खुसि ने. सं, ११०२
कौलां हाकनं पिदंगु दु । थुकी नीस्वपु च्वसु छथाय् हे
दुथ्याःगु दु. छि स्वयेमास्ति व.गु न्हागुं खँ अ.पुक
लुइकेत ज्ञां-धल्लः नं दुथ्याःगु दु । स्वसः पौया थ्व
सफ़या मू फ़िखतका जक दु ।

“अभीष्टु साहित्य” मेगु खँग्वलं धायेगु ख.सा
नेपालभाषा साहित्यया इतिहास खः । स्वयादीगु ल्व.मंका-
दीमते !

नेपालभाषा परिषद्